

Öndeyiş:

10. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi ve Emek Tartışmalarına Dair

Türk Sosyal Bilimler Derneği'nin iki yılda bir düzenlemekte olduğu **Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi**'nin geçmişı 28 yıl geriye uzanıyor. Bugüne kadar on defa yapılan ve tam bir sosyal bilimler şenliğı olarak yaşanan bu kongrelerde sosyal bilimlerin tüm alanlarına ilişkin yüzlerce tebliğ sunulup tartışılırken, Türkiye'nin değışik yöre ve üniversitelerinden akademisyenler tanışma ve birkaç gün boyunca birlikte olma olanağını da buluyorlar. Kongrelerin, Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişmesine büyük katkı sağladığı kuşkusuzdur. Buna karşılık, kongrelerin geçmişine bakıldığında, çalışma ilişkileri alanındaki tebliğlerin beklenenden çok daha az yer bulduğu görülmektedir. Bu satırların yazarı 10 yıl kadar önce TSBD kongrelerinde katılımcı olmaya başladığında, programlarda çalışma hayatını konu alan sadece birkaç tebliğ yer alırdı. Bu şartırtıcıydı, çünkü "çalışma", "emek" olguları sosyal yaşamın en önemli veçhelerindendi ve bunlar olmaksızın sosyal bilimlerin eksik kalacağı muhakkaktı. Diğer taraftan, üniversitelerimizde ve diğer araştırma kurumlarında bu konularda çalışan ya da en azından bu konulara ilgi duyan çok sayıda insan mevcuttu, sendikaların da bu konularla ilgilenmesi gereken çok sayıda uzmanı vardı.

Ancak, ne kadar sevindiricidir ki, zaman içerisinde durum değışmeye ve emekle ilgili konular kongrelerde giderek daha fazla yer bulmaya başladı. Bu, bir taraftan yaşanan ulusal ve uluslararası süreçlerin bu konuları daha da önemli kılmasına, diğer taraftan da bu alanda çalışan akademisyenlerin ve diğer araştırmacıların Kongre'ye daha çok ilgi göstermeye başlamasına bağlanabilir. Bu çerçevede, değışik üniversitelerimizdeki Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü öğretim üyelerinin giderek artan ilgi ve katkılarını da özellikle belirtmek

gerekir. Ancak, Türk Sosyal Bilimler Derneği yönetimleri emeğe ilişkin konulara önem vermeselerdi, bu gelişmeler tek başına sonuç doğurmazdı. TSBD yönetimleri, özellikle son dönemlerde bu konuların Kongre’de tartışma olanağı bulmasına son derecede sıcak bakmışlardır. Sonuç olarak, gelişmeler umut vericidir; Ulusal Sosyal Bilimler kongrelerindeki emek konulu tebliğlerin sayısı giderek artmış, konular çeşitlenmiş, özel emek oturumları düzenlenmeye başlamıştır. Bir başka sevindirici nokta ise güncel sorunlar yanında, emek tarihinin de giderek daha çok ilgi görüyor olmasıdır. Emek konulu tebliğlerin artıyor olması bir taraftan Türkiye’de çalışma ilişkileri disiplini açısından olumlu sonuçlar doğururken, diğer taraftan da, sanıyoruz ki tüm sosyal bilimler açısından önemli getiriler sağlayacaktır.

Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi’nin onuncusu, 28-30 Kasım 2007 tarihlerinde Ankara’da yapıldı. Bu satırların yazarı, 10. Kongre için özel bir emek oturumu düzenlemişti. Bu vesileyle ortaya Türk çalışma yaşamının değişik sorunlarını konu alan çok sayıda özgün bildiri çıktı ve bunlar iki bölümlü uzun bir emek oturumunda sunuldu. Oturumun “**Bilimden Sanata Emek Tarihi Çalışmaları**” başlıklı birinci bölümü emek tarihine ilişkin dört bildiriden, “**Emek, Sosyal Politika ve Sendikalar**” başlıklı ikinci bölümü ise güncel emek sorunlarını kapsayan üç bildiriden oluşuyordu. 10. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi’nin bu “1 numaralı” oturumu, dinleyicinin de yoğun ilgisiyle karşılaştı. Sevinçle belirtmek gerekir ki, Kongre’de bu oturumun dışında da çalışma yaşamına ilişkin tebliğler yer buldu. Daha sonra **Çalışma ve Toplum** dergisinin Yayın Kurulu, bu özel emek oturumunda sunulan tebliğleri bir özel sayı olarak yayınlama arzusunu ortaya koydu; Türk Sosyal Bilimler Derneği de bu arzuyu sevinçle paylaştı. Yayın Kurulu’nun önerisiyle, bu özel sayının editörlüğünü de biz büyük bir mutlulukla üstlendik. Sonuçta, şu anda elinizde olan **Çalışma ve Toplum**’un özel sayısı ortaya çıktı.

Dergide makaleler, Kongre’deki programa uygun olarak ve sunuluş sırasına göre yer almaktadır. İlk iki makalede çalışma ilişkileri ile edebiyatın ilişkisi irdelenmektedir. Ahmet Makal, ilgi alanı olan Türkiye emek tarihinin edebiyattaki yansımalarının peşine düşmekte, bu iki alan arasındaki ilişkinin metodolojik sorunlarını ortaya koyarken, gelecekte araştırmacıların üzerinde çalışabilecekleri bir zemin oluşturmaya çalışmaktadır. Berna Müftüođlu ve Elif Hacısalihoğlu ise Makal’ın incelemesinde de hayatî bir yer kaplayan Orhan Kemal’in *Bereketli Topraklar Üzerinde* romanını çalışma yaşamı açısından kapsamlı bir tahlile tabi tutmaktadırlar. Hakan Koçak, 1950’li yılları konu alan makalesinde, bu döneme yönelik bakışlardaki eksikliklere vurgu yapan eleştirel bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Koçak, işçi hareketinin daha sonraki dönemlerde belirginleşen birçok özelliğinin aslında 50’lerde oluştuğuna dikkati çekerek, bu dönemin 1960’lı yıllar üzerindeki etkilerinin, süreklilikler bağlamında ihmal edilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Aziz Çelik ise makalesinde 1960’lı yıllardan bu yana Türk

çalışma ilişkileri sisteminin temel sorunlarından biri olan milli güvenlik gerekçeli grev ertelemeleri konusunu ele almaktadır. Çelik, temel sendikal hakların ihlali olarak nitelediği bu uygulamanın, hükümetler tarafından kötüye kullanıldığını ve esas olarak iktisadi gerekçelerle yapıldığını özgün bilgi ve belgelere dayanarak ortaya koymaktadır. Mesut Gülmez ise İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin ülkemiz için aldığı üç karar örneğinde, sendikal hakların bölünmezliği ilkesi çerçevesinde sendika hakkının toplu iş sözleşmesi ve grevi de kapsayan bir hak olduğunu vurgulayarak; bunun ülkemizde yasaları yapanlar, uygulayanlar ve yorumlayanlar açısından aynı ölçüde geçerli bir yükümlülük doğurduğu sonucuna varmaktadır. Dergideki son iki makalede ise farklı boyutlarıyla sendikal sorunlar irdelenmektedir. Betül Urhan ve Ahmet Selamoğlu Türkiye'de sendikaların güç kaybetmesinin arka planında yer alan önemli olgulardan biri olan üye-sendika ilişkisindeki sorunları, gelişmiş sanayi bölgelerinden Kocaeli'de yaptıkları alan araştırması aracılığıyla sorgulamakta, işçilerin sendikalara yönelik tutum ve davranışlarının altında yatan motifleri ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Engin Yıldırım ise makalesinde çok yaygın bir biçimde kullanılan "sendikal kriz" kavramını ve bunun ardında yatan olguları inceleyerek, bunun aslında geleneksel sendikacılığın krizi olduğunu; eğer sendikalar bu krizden kurtulmak istiyorlarsa, bunun ancak yeni koşullara cevap verebilecek stratejiler geliştirilerek mümkün olabileceğini belirtmektedir.

Türk çalışma ilişkileri yazınına katkıda bulunacak nitelikteki özgün bildirimleriyle emek oturumuna değer katan tüm meslektaşlarıma-dostlarıma, bu bildirimleri özel bir sayı içerisinde kalıcı hale getirerek okuyucuya ve akademik camiaya sunma olanağını yaratan **Çalışma ve Toplum**'un Yayın Kurulu üyelerine ve derginin editörlüğünü ilk sayıdan bu yana soyadı gibi özveriyle yürütmekte olan Av. Murat Özveri'ye, sürecin her aşamasındaki katkıları için Türk Sosyal Bilimler Derneği Başkanı Dr. Galip Yalman ile derneğin diğer yöneticilerine teşekkür etmekten mutluluk duyuyorum. Ümit ediyorum ki, **Çalışma ve Toplum** ile TSBD arasındaki bu işbirliği kalıcı olur, daha sonraki kongrelerde de devam eder. Bu özel sayıdaki makalelerin emek olgusunun değişik veçhelerine ilgi duyan okuyucuya yararlı olmasını ve özellikle genç meslektaşlarımızın bundan sonraki kongrelere ilgisini arttırmasını diliyorum.

Ahmet MAKAL